

Efekty polityki regionalnej w wybranych krajach Unii Europejskiej

Dorota Wyszowska, Adam Wyszowski*

Wstęp

Polityka regionalna, ukierunkowana na niwelację istniejących różnicowań między krajami oraz regionami państw członkowskich Unii Europejskiej (UE), ma długą i bogatą tradycję. Już w preambule Traktatu Rzymskiego, powołującego Europejską Wspólnotę Gospodarczą, znalazł się zapis dotyczący podejmowania działań zmierzających do wzmocnienia jedności gospodarek krajów Unii i zabezpieczenia ich harmonijnego rozwoju przez redukcję różnicowań istniejących między regionami oraz łagodzenie zacofania regionów mniej uprzywilejowanych [4, s. 16]. W celu wspierania wszechstronnego, harmonijnego rozwoju UE dąży do wzmocnienia swojej spójności ekonomiczno-społecznej. Spójność ta może być rozumiana bądź jako poziom, do którego są tolerowane polityczne i społeczne rozbieżności w zakresie dobrobytu gospodarczego i społecznego między różnymi regionami bądź jako proces zbieżności (nie tylko nominalnej i pozornej, ale także realnej) między regionami i narodami, determinowany trzema składowymi, a mianowicie: 1) wewnętrzną zbieżnością gospodarek, 2) kompatybilnością polityk, 3) solidarnością finansową między partnerami [6, s. 25].

Polityka spójności znajduje swój wyraz w politykach wspólnotowych, w tym przede wszystkim w obszarze zatrudnienia, konkurencji, ochrony środowiska, transportu, energii, badań i rozwoju, przedsiębiorczości oraz Wspólnej Polityce Rolnej, a także Unii Gospodarczej i Walutowej. Realizując politykę spójności ekonomiczno-społecznej UE kieruje się zasadami, które polegają m.in. na [17, s. 30]:

- koncentrowaniu działań interwencyjnych na konkretnych obszarach i zadaniach;
- realizowaniu zadań na podstawie wieloletnich planów rozwoju, przygotowywanych wspólnie przez państwa członkowskie i Komisję Europejską;
- wspólnym finansowaniu działań przez budżet unijny i budżety państw członkowskich;
- monitorowaniu i ocenie działań;
- angażowaniu władz regionalnych i lokalnych oraz przedstawicieli środowisk społeczno-gospodarczych w proces przygotowywania, finansowania, monitorowania i oceny działań.

Dążenie do osiągnięcia spójności społeczno-ekonomicznej realizowane jest głównie za pomocą środków dostępnych w ramach Funduszu Spójności, który współfinansuje

* Mgr Dorota Wyszowska, mgr Adam Wyszowski, Uniwersytet w Białymstoku.

inwestycje transportowe w korytarzach transeuropejskich i w zakresie ochrony środowiska oraz funduszy strukturalnych, tj.:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – współfinansowanie działań zmierzających do zmniejszenia różnic w poziomie rozwoju gospodarczego między regionami;
- Europejskiego Funduszu Socjalnego – współfinansowanie działań związanych z polityką zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich;
- Sekcji Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej – współfinansowanie działań związanych z rozwojem rolnictwa i obszarów wiejskich;
- Finansowego Instrumentu Orientacji Rybołówstwa – wspieranie realizacji Wspólnej Polityki Rybołówstwa.

Interwencja Wspólnoty na rzecz wsparcia spójności wymaga zaangażowania dużych nakładów finansowych, w tym funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, które stanowią ponad jedną trzecią budżetu polityk wspólnotowych.

W okresie 2000–2006 polityka regionalna UE, w ramach środków zgromadzonych w funduszach, realizuje trzy następujące cele [16, s. 42]:

1. Cel obejmujący regiony zapóźnione w rozwoju (w których PKB *per capita* nie przekracza 75% średniej UE).

2. Cel ukierunkowany na restrukturyzację regionów przechodzących transformację gospodarczą i stref nadgranicznych dotkniętych spadkiem produkcji przemysłowej (w tym ginące gałęzie przemysłu, upadające obszary wiejskie, obszary objęte kryzysem rybołówstwa).

3. Cel dotyczący zwalczania długookresowego bezrobocia i umożliwienie ludziom młodym oraz osobom nim zagrożonym wejście w życie zawodowe oraz umożliwienie pracownikom adaptacji do zmian w systemie produkcji i przemyśle.

Wraz z procesem poszerzania UE zróżnicowania między poszczególnymi krajami UE wzrastały. Utrzymują się również zróżnicowania w poziomie rozwoju między regionami w poszczególnych krajach Unii. Realizując politykę regionalną zwiększono starania w celu niwelacji występujących zróżnicowań. Odbywało się to głównie (podobnie jak to ma miejsce obecnie) przez zwiększanie środków przeznaczonych na politykę regionalną, utożsamianą z polityką strukturalną¹. Ze względu na fakt, iż ponad 95% wydatków realizowanych w ramach polityki regionalnej pochodzi z funduszy strukturalnych.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie efektów wykorzystania środków funduszy strukturalnych w tych krajach UE, do których można będzie porównać Polskę po akcesji do Unii, tj.:

1. Irlandii, Grecji i Portugalii, które są w całości objęte pomocą w ramach celu 1 funduszy strukturalnych (czyli krajów opóźnionych w rozwoju) w związku z niskim poziomem produktu krajowego brutto (PKB) *per capita* nieprzekraczającym 75% średniego poziomu PKB *per capita* w UE – podobny status będzie miała Polska po wstąpieniu do UE.
2. Hiszpanii, która oprócz wyżej wymienionych krajów korzysta ze wsparcia Funduszu Spójności, będącego pierwowzorem programu ISPA (również Polska po wstąpieniu do Unii będzie beneficjentem Funduszu Spójności),

¹ W kolejnych okresach programowania wysokość środków wzrosła z 56,5 mld € w latach 1989–1993, przez 136,8 mld € w latach 1994–1999, aż po 182,5 mld € zaplanowane na lata 2000–2006 [19, s. 7]. Efekty wykorzystania przyznawanych poszczególnym krajom środków są znacznie zróżnicowane. Zróżnicowania te wynikają z różnego sposobu wykorzystania środków pomocowych.

Ze względu na charakter niniejszego opracowania szczegółowiej zaprezentowano efekty osiągnięte w Irlandii – kraju podawanego za przykład efektywnego wykorzystania środków pomocowych oraz Grecji – kraju traktowanego jako przykład marnotrawienia funduszy unijnych.

Konwergencja czy polaryzacja – efektem wykorzystania funduszy strukturalnych

Wykorzystywanie pomocy powoduje podwyższanie tempa wzrostu gospodarczego, tworzenie nowych miejsc pracy, likwidację luki infrastrukturalnej, podwyższanie konkurencyjności krajowych przedsiębiorstw, a przez to poprawę konkurencyjności regionów. Jednak osiągnięte dotąd wyniki były znacznie zróżnicowane terytorialnie. Są kraje i regiony, które znacznie lepiej wykorzystują przyznaną im pomoc, a przez to stają się bardziej konkurencyjne w stosunku do pozostałych krajów i regionów. Stąd też dynamika PKB – najłatwiejszego do oceny efektów wskaźnika – jest różna zarówno w poszczególnych krajach, jak również w poszczególnych regionach.

Dynamika zmian poziomu PKB *per capita* krajów piętnastki wskazuje na postępujący proces niwelowania różnic w poziomie rozwoju gospodarczego między grupą najzamożniejszych i grupą najbiedniejszych krajów członkowskich².

Nadal jednak utrzymują się znaczące różnice w poziomie rozwoju gospodarczego między grupą najzamożniejszych i grupą najbiedniejszych krajów członkowskich. W 1998 r. średnia wartość PKB *per capita* grupy najbiedniejszych krajów członkowskich, (tj. Grecji, Hiszpanii i Portugalii) kształtowała się na poziomie około 78% średniej unijnej przy średniej wartości PKB *per capita* pozostałych krajów członkowskich na poziomie 104,3%. Dynamikę zmian PKB *per capita* w najbiedniejszych krajach UE prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Poziom PKB *per capita* w grupie najbiedniejszych krajów UE w porównaniu do średniej unijnej

Kraj	Średnie PKB <i>per capita</i> jako % średniego PKB <i>per capita</i> UE	
	1988 r.	1998 r.
Grecja, Hiszpania i Portugalia	68,0	78,0
Grecja	58,1	66,0
Hiszpania	74,0	81,1
Portugalia	58,9	75,3
Irlandia	65,9	108,1

Źródło: [15].

² Na grupę 10% najzamożniejszych regionów składają się duże miasta w krajach północnej części Unii oraz regiony południowej części Niemiec, a także regiony w północnej części Włoch. Natomiast większa grupa 25% najzamożniejszych regionów, obejmuje już wiele regionów Wielkiej Brytanii, niektóre regiony Austrii, Belgii i Holandii, stolicę Hiszpanii – Madryt oraz stolicę Włoch – Rzym. Natomiast do grupy 10% najbiedniejszych regionów należą przede wszystkim regiony Grecji, posiadłości zamorskie Francji oraz niektóre regiony Portugalii, Hiszpanii i południowej części Włoch. Grupa 25% najbiedniejszych regionów, obejmuje kolejne regiony Hiszpanii i Portugalii, pozostałą część południowych Włoch i wschodnią część Niemiec, a także peryferyjne regiony Francji i Wielkiej Brytanii.

Mimo znaczącego postępu w wyrównywaniu różnicowań w poziomie rozwoju między poszczególnymi krajami słabo zauważalny jest postęp w niwelowaniu różnic w poziomie rozwoju między ich regionami³. W 1998 r. średnia wartość PKB *per capita* 10% najzamożniejszych regionów, kształtowała się na poziomie 160,9% średniej unijnej i była 2,6 razy większa od średniego wskaźnika PKB *per capita* 10% najbiedniejszych regionów, który wynosił 61,0%. Natomiast średnia wartość PKB *per capita* 25% najzamożniejszych regionów wynosiła 137,1% średniej unijnej i była 2 razy większa niż średnia wartość PKB *per capita* 25% najbiedniejszych regionów, która kształtowała się na poziomie 68,3% [16].

W grupie 10% najbiedniejszych regionów średnia wartość PKB *per capita* wzrosła nieznacznie z poziomu 55% średniej unijnej w 1988 r. do 60% w 1998 r. Natomiast w grupie 25% najbiedniejszych regionów na przestrzeni 10 lat nastąpił wzrost tego wskaźnika jedynie z 66% do 68%. Istniejące różnicowania w związku z rozszerzeniem UE znacznie się zwiększą i ich niwelacja wymagać będzie bardzo długiego okresu.

Efekty wykorzystania środków z funduszy strukturalnych

Unia Europejska dążąc do zmniejszenia różnicowań w poziomie rozwoju między poszczególnymi krajami i regionami przywiązuje znaczną wagę do realizowanej polityki spójności społeczno-gospodarczej. Do 1998 r. polityka regionalna Unii była realizowana na nieco innych zasadach niż ma to miejsce obecnie [12]. Analiza efektów uzyskanych w trakcie dwóch poprzednich okresów programowania funduszy strukturalnych, tj. 1989–1993 i 1994–1999, skłoniła do podjęcia działań, zmierzających do poprawy efektywności wykorzystania środków pochodzących z unijnego budżetu. Stąd też na szczycie w Berlinie w 1999 r. przyjęto dokument pt. Agenda 2000, w którym zaproponowano zreformowanie polityki strukturalnej, wprowadzając większą koncentrację terytorialną i rzeczową przyznawanych środków. Jej celem miało być wzmocnienie oddziaływania pomocy na gospodarkę krajów i regionów biorców [14]. Wielkość środków pomocowych przyznanych analizowanym krajom UE obrazuje tabela 2.

Tabela 2. Pomoc strukturalna UE w mln € w latach 1989–2006

Kraj	1989–1993		1994–1999		2000–2006	
	Cel 1	Razem	Cel 1	Razem	Cel 1	Razem
Grecja	7 528	8 233	13 980	15 131	20 961	20 961
Hiszpania	10 171	14 227	26 300	34 443	37 744	43 087
Irlandia	4 460	4 757	5 620	6 103	1 315	3 088
Portugalia	8 451	9 176	13 980	15 038	16 124	19 029
Razem kraje Unii	42 819	599 787	93 972	153 038	127 543	183 564

Źródło: opracowanie własne na podstawie [7, s. 23];

Wysokość otrzymanej pomocy nie przełożyła się jednak bezpośrednio na wielkość uzyskanych efektów. Efekty te bowiem uzależnione są od kierunków i sposobu wykorzystania środków uzyskanych z funduszy strukturalnych oraz od warunków makroekonomicznych kraju-beneficjenta i podejmowanych działań w celu poprawy sytuacji ekonomicznej, społecznej i przestrzennej. Rodzaje inwestycji realizowanych za pomocą środków pomocowych w analizowanych krajach UE zaprezentowane są w tabeli 3.

³ Zjawisko to nasili się w momencie przyjęcia do UE nowych członków, których regiony stanowiąc będą najbiedniejsze regiony UE.

Tabela 3. Struktura wykorzystania środków z funduszy strukturalnych w ramach celu 1 w latach 1989–1999

Wyszczególnienie		Grecja	Hiszpania	Irlandia	Portugalia
Infrastruktura	1989–1993	32,6	40,4	23,0	25,5
	1994–1999	41,4	28,9	18,4	22,1
Inwestycje produkcyjne	1989–1993	26,4	21,5	33,4	37,7
	1994–1999	7,2	11,5	9,9	15,9
Czynnik ludzki	1989–1993	25,6	24,2	38,0	26,1
	1994–1999	24,6	28,4	43,9	29,4
Ochrona środowiska	1989–1993	8,2	13,8	4,7	3,7
	1994–1999	4,5	11,5	1,3	7,6
Pomoc techniczna	1989–1993	7,0	0,2	0,8	7,0
Rolnictwo	1994–1999	20,6	19,0	22,6	19,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie [6].

Badania prowadzone przez Komisję Europejską wskazują na pozytywny wpływ funduszy strukturalnych na osiągnięte w krajach biorców wskaźniki makroekonomiczne. W wyniku wykorzystanej pomocy oraz innych działań podejmowanych w celu podwyższenia poziomu rozwoju analizowanych krajów udało się zwiększyć poziom PKB, zmniejszyć poziom bezrobocia, a przez to poprawić pozycję konkurencyjną krajów-beneficjentów w stosunku do innych krajów członkowskich (tabela 4 i 5).

Tabela 4. Wpływ interwencji strukturalnej UE na PKB i bezrobocie

Lata	Grecja		Irlandia		Portugalia		Hiszpania	
	PKB	Stopa bezrobocia	PKB	Stopa bezrobocia	PKB	Stopa bezrobocia	PKB	Stopa bezrobocia
1989	4,1	- 3,2	2,2	- 1,4	5,8	- 3,6	0,8	- 0,5
1993	4,1	- 2,9	3,2	- 1,0	7,4	- 4,1	1,5	- 0,8
1999	9,9	- 6,2	3,7	- 0,4	8,5	- 4,0	3,1	- 1,6
2006	7,3	- 3,2	2,8	0,4	7,8	- 2,8	3,4	- 1,7
2010	2,4	0,4	2,0	0,5	3,1	- 0,1	1,3	- 0,4

Źródło: ESRI, szacunki na podstawie modelu HERMIN [5, s. 170].

Tabela 5. Wpływ funduszy strukturalnych na wyniki makroekonomiczne regionów celu 1 w latach 1994–1999

Wyszczególnienie	Grecja	Hiszpania	Irlandia	Portugalia
Dodatkowy PKB	4,8	5,1	3,8	4,4
Dodatkowe miejsca pracy	2,9	2,4	3,2	3,7
Udział funduszy w nakładach inwestycyjnych	11,9	6,4	7,1	8,3
Roczny transfer środków z budżetu UE w % PKB	3,4	1,1	2,1	3,2

Źródło: [1, s. 121].

Z porównania danych zamieszczonych w tabeli 4 i 5 wynika, iż w Irlandii i Hiszpanii uzyskany został znacznie wyższy dodatkowy wzrost gospodarczy w relacji do uzyskanych z budżetu transferów niż w Grecji i Portugalii. Podkreślenia wymaga fakt, iż Irlandia nie tylko w ostatnim okresie programowania funduszy strukturalnych, ale i w latach wcześniejszych charakteryzowała się najwyższym tempem wzrostu gospodarczego, dzięki czemu PKB *per capita* z 67% średniej unijnej w 1989 r. i 81% w 1993 r. – w 1999 r. osiągnął poziom 111%, wyprzedzając np. Wielką Brytanię (tabela 6).

Tabela 6. Realny wzrost PKB w wybranych krajach UE w latach 1973–1995

Wyszczególnienie	1973–1979	1979–1989	1989–1994	1995
Unia Europejska, w tym:	2,5	2,3	1,3	2,5
Grecja	3,7	1,8	0,7	2
Hiszpania	2,3	2,8	1,5	2,8
Irlandia	4,9	3	4,7	10,3
Portugalia	2,9	3	1,4	2,4

Źródło: [2, s. 72].

Istotne znaczenie z punktu widzenia możliwości zwiększenia PKB, zwłaszcza słabiej rozwiniętych krajów członkowskich UE⁴, miało zwiększenie nakładów inwestycyjnych, dzięki środkom z funduszy strukturalnych. Inwestycje te wpłynęły zarówno na rozszerzenie, jak i na unowocześnienie potencjału produkcyjnego, poprawę jakości wytwarzanych produktów, stworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę stanu infrastruktury ekonomicznej i społecznej.

Analiza zaprezentowanych kierunków wykorzystania unijnego wsparcia oraz osiągniętych dzięki niemu efektów w postaci wzrostu PKB i ograniczenia bezrobocia pozwala stwierdzić, iż najbardziej skuteczną formą wykorzystania środków okazały się inwestycje w kapitał ludzki oraz inwestycje produkcyjne, mimo powszechnie spotykanej opinii, iż największe korzyści dla gospodarki dają inwestycje w infrastrukturę ekonomiczną. Z doświadczeń krajów korzystających z pomocy wynika, iż inwestycje pobudzają rozwój gospodarczy, jednak ich aktywizująca funkcja szybko wyczerpuje się.

Porównanie wielkości przyznanej pomocy oraz efektów uzyskanych z jej wykorzystania pozwala stwierdzić, iż najlepszym przykładem efektywnego wykorzystania środków z funduszy strukturalnych jest Irlandia. Osiągnęła ona zamierzone cele głównie dzięki podjęciu działań zmierzających do stabilizacji makroekonomicznej, czym dała podstawy do efektywnego wykorzystania udzielanej jej pomocy. Głównym celem polityki rządu Irlandii stało się zapewnienie stałego zatrudnienia wszystkim obywatelom oraz przyciągnięcie inwestorów zagranicznych przez stosowanie różnych zachęt, np. w postaci bardzo korzystnego opodatkowania, wprowadzenie różnego rodzaju dopłat. Podkreślenia wymaga również fakt, iż pomoc skierowana do Irlandii została w decydującej mierze wykorzystana w celu finansowania programów sektorowych, a nie regionalnych. Przyznane środki Irlandia wykorzystywała na podwyższanie konkurencyjności swojej gospodarki inwestując w rozwój kapitału ludzkiego oraz rozwój infrastruktury ekonomicznej i społecznej dzięki czemu zachęciła potencjalnych inwestorów do lokowania swych pieniędzy właśnie na jej terytorium.

Dokonując analizy wykorzystania środków unijnych przez Irlandię nie należy zapominać o wielkości tego terytorium. Ma to bowiem duże znaczenie dla sytuacji ekonomicznej, gdyż zwiększa oddziaływanie unijnego wsparcia. Trudno jest jednoznacznie ocenić czy to pomoc strukturalna, czy napływ kapitału zagranicznego przyczyniły się w większym stopniu do podwyższenia poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego Irlandii. Jednak nie można umniejszać roli jaką w osiągnięciu tego poziomu odegrała pomoc z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Można przypuszczać, iż bez napływu środków pomocowych byłoby to bardzo utrudnione ze względu na brak możliwości zmniejszenia deficytu budżetowego oraz nieuruchomienie czynników wzrostu konkurencyjności irlandzkiej gospodarki.

⁴ Obecnie z wyjątkiem Irlandii.

Przeciwieństwem Irlandii w efektywności wykorzystania unijnej pomocy z funduszy strukturalnych jest Grecja. Pojawia się więc pytanie: dlaczego Grecja nie osiągnęła podobnych jak Irlandia efektów, mimo otrzymania większych środków. Odpowiedź na to pytanie jest dość prosta. W Grecji pomoc uzyskana z unijnego budżetu w ramach funduszy strukturalnych, została skierowana w dużej mierze na konsumpcję (np. podwyżkę rent i emerytur) oraz kosztowne projekty, bez względu na ich przydatność. W kraju tym panowało przekonanie, iż uzyskaną pomoc należy jak najszybciej wykorzystać bez względu na rodzaj jej przeznaczenia. W konsekwencji uzyskane efekty, w stosunku do wielkości pomocy, były znacznie niższe niż w innych krajach korzystających ze wsparcia. Najważniejsze słabości greckiej polityki regionalnej odnoszą się do instytucji odpowiedzialnych za jej prowadzenie zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym. Administracja rządowa bowiem broni się przed decentralizacją polityki regionalnej. Stąd też w Grecji nie funkcjonuje efektywny system planowania strategicznego oraz koordynowania polityki rozwoju gospodarczego na szczeblu regionalnym. Struktury samorządowe nie dysponują praktycznie żadnymi kompetencjami, ani własnym odpowiednio dużym budżetem.

Grecja postrzegana jest jako kraj o niskich kwalifikacjach siły roboczej, złej infrastrukturze ekonomicznej, słabym rynku zbytu i nieodpowiednim systemie bankowym. Niestety, pomoc tam kierowana nie doprowadziła do zmiany sposobu postrzegania tego kraju. Wynika to zwłaszcza ze słabości programowania oraz wspomaganie rozwoju gospodarczego i regionalnego. Działania rządu skierowane były na obronę nieefektywnych zakładów produkcyjnych przed konkurencją zagraniczną, zamiast na ich restrukturyzację i wspomaganie nowej wysokiej technologii, czy też działalności eksportowej. Dodatkową przeszkodę efektywnego wykorzystania unijnego wsparcia stanowił niski poziom kwalifikacji urzędników i nieefektywne struktury prawne oraz instytucjonalne odpowiedzialne za realizację programów regionalnych. Ponadto charakterystyczny w wykorzystaniu środków pomocowych w Grecji był silny klientelizm polityczny i wysoki poziom korupcji.

Główne zarzuty wobec polityki rządu to [7, s. 46]:

- brak wewnętrznej spójności systemu pomocy i brak jasno sformułowanych priorytetów, co prowadziło niekiedy do stosowania przeciwstawnych rodzajów zachęt ekonomicznych;
- brak różnicowania pomocy dla poszczególnych branż i gałęzi gospodarki;
- brak jednolitych kryteriów przydzielanej pomocy, co dawało możliwości do różnej interpretacji politycznej;
- wspieranie firm niekoniecznie potrzebujących wsparcia lub nieefektywnie tę pomoc wykorzystujących;
- niski poziom uczestnictwa elit lokalnych i regionalnych w procesie organizacji polityki regionalnej;
- niskie kwalifikacje administracji państwowej odpowiedzialnej za programowanie i realizację projektów finansowanych ze środków pomocowych,
- przyjęcie zasady jak najszybszego (nieprzemyślanego) pozyskania i wydania unijnych pieniędzy bez zastosowania kryterium przydatności inwestycji dla rozwoju gospodarczego oraz efektywności wydatkowania funduszy miały stosunkowo małe znaczenie.

Podsumowanie

Pomimo wydatkowania znacznych środków z funduszy strukturalnych na realizację unijnej polityki spójności społeczno-gospodarczej nie nastąpiła likwidacja dysproporcji w poziomie rozwoju krajów piętnastki oraz ich wewnętrznych struktur. Wykorzystanie środków przyczyniło się wszakże do ograniczenia tych dysproporcji. Okazało się jednak, iż prowadzona w latach 1994–1999 polityka regionalna, pomimo znacznej poprawy efektywności wykorzystania środków w stosunku do okresu 1989–1993, okazała się niewystarczająca do przewyżczenia istniejących zróżnicowań, być może ze względu na zbyt głębokie zróżnicowania występujące między krajami na początku procesu integracji.

Warto jest jednak podkreślić, iż co najmniej jeden kraj – Irlandia – właściwie wykorzystał przyznaną pomoc, osiągając jeden z najwyższych poziomów PKB wśród krajów unijnych. Z dobrych irlandzkich doświadczeń warto zatem korzystać. Należy jednak pamiętać, iż każdy kraj ma specyficzne warunki – stąd też nie jest możliwe przeniesienie wszystkich wzorców z kraju do kraju.

Doświadczenia krajów członkowskich wskazują, że mniej ważna jest wielkość pomocy oraz stopień jej wykorzystania (na co przede wszystkim kładzie nacisk polski rząd), większe znaczenie zaś ma właściwe wykorzystanie unijnych funduszy. Problem Grecji nie wynikał bowiem z faktu niskiego stopnia wykorzystania dostępnych środków, ale przede wszystkim z faktu nietrafnego inwestowania otrzymanych środków. Istotne znaczenie dla wykorzystania funduszy strukturalnych mają także odpowiednie opracowanie dokumentów planistycznych i projektów inwestycyjnych, skonstruowanie dobrze działającego systemu zarządzania i monitoringu funduszy oraz zorganizowanie odpowiednich środków na współfinansowanie projektów.

Literatura

1. *Agenda 2000*, European Commission, Luxembourg 1997.
2. Bonikowska M., Ostrowska A., Szczygło A., *Unia Europejska Informator o programach pomocowych*, Komitet Integracji Europejskiej, Centrum Informacji Europejskiej, Warszawa 1999.
3. Czykier-Wierzba D., *Finansowanie polityki regionalnej w Unii Europejskiej*, Plejada s.c. Twigger, Warszawa 2003.
4. *Die Strukturfonds in 1998. Zehnter Jahresbericht*, Europäische Kommission, Luxembourg 1999.
5. Greta M., *Fundusze Strukturalne a spójność społeczno-gospodarcza w Unii Europejskiej*, „Wspólnoty Europejskie” 2000, nr 12.
6. Grosse T.G., *Polityka regionalna Unii Europejskiej i jej wpływ na rozwój gospodarczy. Przykład Grecji, Włoch, Irlandii i wnioski dla Polski*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2000.
7. Jasiński P., *Europa jako szansa polityka regionalna Unii Europejskiej i jej instrumenty a władze lokalne i regionalne*, „Samorząd Lokalny Wobec Integracji Europejskiej” 2000, z. 5.
8. Orłowski W.M., *Koszty i korzyści z członkostwa w Unii Europejskiej – metody – modele – szacunki*, Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2000.
9. Orłowski W.M., *Problemy społeczno-gospodarcze związane z wejściem Polski do Unii Europejskiej*, ZBSE, Warszawa 2001.
10. *Phare 2000 – Przegląd. Wzmocnienie Przygotowania do Członkostwa*, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna Rozszerzenie, Komunikat Güntera Verheugena C(2000)3103/2, 27.10.2000.
11. Pietrzyk I., *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
12. *Polska 2001. Raport o stanie gospodarki*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2001.

13. *Polityka rozwoju regionalnego w perspektywie członkostwa Polski w Unii Europejskiej, Raport Uzupełniający, Zespół Zadaniowy ds. Rozwoju Regionalnego w Polsce*, Warszawa 1996.
14. *Raport w sprawie korzyści i kosztów integracji Rzeczypospolitej Polskiej z Unią Europejską*, Rada Ministrów, Warszawa 2000.
15. Ronkowski P., Hykawy R., *Perspektywy polityki spójności UE w kontekście procesu rozszerzenia – omówienie II Raportu nt. gospodarczej i społecznej spójności Komisji Europejskiej*, „Biuletyn Analiz UKiE” 2001, nr 6.
16. Sauer A., Kawecka-Wyrzykowska E., Kulesza M., *Polityka regionalna Unii Europejskiej a instrumenty wspierania rozwoju regionalnego w Polsce*, „Samorząd Lokalny Wobec Integracji Europejskiej” 2000, z. 7.
17. Simon J., Kozak M., Pyszkowski A., Sieradzki J., *Od programu PHARE do zreformowanych Funduszy Strukturalnych*, PARR, Warszawa 1999.
18. *Specjalny Program Przygotowawczy do Funduszy Strukturalnych w Polsce*, Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit GmbH, Warszawa 2000.
19. *Unity, Solidarity, Diversity for Europe, its People and its Territory. Second Report on Economic and Social Cohesion*, European Commission, Luxembourg 2001.